

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ ЗАКАРПАТТЯ ТА МЕХАНІЗМ ЇХ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Русин Н.П.,
Русин Л.П.

В статті розглянуто проблеми удосконалення державного регулювання формуванням функціонально-цільового та структурного організаційно-економічного механізму залучення інвестицій, узагальнення світового досвіду з вирішення питань активізації інвестиційної діяльності. Залучення інвестицій в економіку є надзвичайно актуальним для Закарпаття.

Ключові слова: державне регулювання, державна інвестиційна політика, інвестиції, інвестиційні процеси, організаційно-економічний механізм залучення інвестицій.

ВСТУП

Пріоритетним напрямом зовнішньо-політичного курсу держави проголошено інтеграцію України до Європейського Союзу. Тому стратегією економічного та соціального розвитку України на найближчі роки є створення реальних передумов для вступу до Європейського Союзу. Особливу увагу Європейський Союз приділяє усуненню в Україні перешкод для інвестицій. Інвестиційна діяльність є одним з головних чинників європейської економічної інтеграції України у світове співтовариство.

В сучасних економічних умовах вплив на інвестиційні процеси починає переміщуватись з центру на регіони. Існує тенденція до розширення повноважень регіонів і сфери їхньої співпраці з іноземними інвесторами. Водночас, проблема виявлення тенденцій інвестиційних процесів на рівні регіону є актуальною і потребує глибоких теоретичних досліджень. Актуальність питань інвестиційної діяльності зумовлена специфічними особливостями Закарпатської області. Закарпатська область була і залишається регіоном з низьким рівнем розвитку продуктивних сил, обмежених фінансових та надлишкових трудових ресурсів. В той же час Закарпаття займає унікальне природно-географічне положення, знаходиться в центрі Європейського континенту, межує з чотирма європейськими державами – Словаччиною, Польщею, Румунією, Угорщиною. З-поміж інших областей вона виділяється своїми унікальними природними рекреаційними ресурсами. Проте через фінансові труднощі, відсутність інвестицій, переважна більшість підприємств області не здатна до розширеного відтворення на власній матеріальній базі. Тому максимальне залучення інвестицій як іноземних, так і вітчизняних – це єдино можливий і реальний шлях реанімації економіки.

Дослідженням стану інвестиційної політики в Україні, а також інвестиційних процесів у глобальному середовищі присвятили свої наукові праці дослідники Л.М. Борщ та Б.В. Гунський [4,6] . Удосконаленню інвестиційної політики в країні та її впливу на розвиток інвестиційного процесу в регіонах, питанням залучення іноземних інвестицій в економіку України а також регіонів займаються вчені Василь Папп, А.В. Пехник, І. Школа.[8, 9, 10] Дослідники І.П. Нечитайло та В.П. Бондаренко в своїх наукових працях розкривають інвестиційні тенденції у пріоритетних видах промислової діяльності Закарпаття.

Специфіка регіонального управління зумовлює важливість розробки методичних підходів до організації регулювання інвестиційних процесів, а саме визначення дієвих регіональних механізмів інвестування. Необхідність пошуку принципово нових і послідовний розвиток існуючих підходів до побудови механізмів активізації інвестиційної діяльності обумовлена підвищенням попиту на інвестиційні ресурси.

Таким чином, актуальність теми зумовила необхідність дослідження, удосконалення і доповнення існуючих теоретичних і методичних положень, розробки конкретних механізмів, що стосуються, в першу чергу, напрямів і засобів активізації інвестиційного процесу в Україні .

Метою даного дослідження, є вивчення й оцінка сучасного стану інвестиційних процесів в Україні загалом та в Закарпатській області зокрема на основі узагальнення світового досвіду й надання пропозицій щодо удосконалення механізму залучення інвестицій.

При написанні наукової статті були використані методи статистичного та порівняльного економічного аналізу а також економіко - математичного моделювання.

Завданнями дослідження є:

- аналіз сучасного стану політико-економічного середовища стосовно ефективного залучення інвестицій в економіку Закарпаття;
- визначення проблемних питань загальних засад правового регулювання інвестування;
- характеристика залучення інвестицій в Закарпаття.

В процесі дослідження було використано наукову літературу вітчизняних вчених- економістів , законодавчі та нормативні акти що стосуються проблем інвестування, проведено статистичні дослідження.

1.ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ ЗАКАРПАТТЯ.

У подоланні економічної кризи в Україні велика надія покладесться на іноземні інвестиції. Залучення інвестицій в економіку є надзвичайно актуальним для Закарпаття, що зумовлено специфічними особливостями області. Закарпаття було і залишається регіоном з низьким рівнем продуктивних сил, обмежених фінансових та надлишкових трудових ресурсів. В той же час завдяки географічній близькості до ринків збуту Центральної Європи, наявності власної мінерально- сировинної бази, відносно розвинутої шляхово- транспортної мережі та прикордонної інфраструктури, область має значні можливості для стійкого розвитку.

На Закарпатті працюють інвестори з 50 країн світу, при цьому на 10 з них припадає більше 82% загального обсягу прямих іноземних інвестицій, де майже 65% інвестицій країн Європейського Союзу. Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій надійшли з таких країн: Японії – 46,9 млн. дол. (12,8%), Сполучених Штатів Америки – 46,2 млн. дол. (12,6%), Німеччини – 40,1 млн. дол. (11%), Угорщини – 33,3 млн. дол. (9,1%), Австрії – 32,7 млн. дол. (8,9%), Польщі – 32,7 млн. дол. (8,9%), Нідерландів – 25,4 млн. дол. (6,9%), Італії – 17,7 млн. дол. (4,8%), Кіпру – 15,3 млн. дол. (4,2%) та ін.

Сьогодні у краї з іноземними інвестиціями функціонують 857 підприємств, на яких працюють 34,5 тисячі чоловік, а це майже третина зайнятого населення області.

Залучення інвестицій в розрізі районів виглядає так: м. Ужгород – 52,4 млн. дол. (14,3% загального обсягу залучених інвестицій по області); м. Мукачєво – 45,1 млн. дол. (12,3%); м. Берегово – 29,9 млн. дол. (8,2%). Найнижчі показники у Воловецькому, Хустському та Міжгірському районах.

Основними передумовами, що визначають пріоритетність спеціалізації регіонального господарського комплексу Закарпаття на туристично-рекреаційному напрямку є наявність різноманітних та багатих природних ресурсів, вигідне розташування у географічному центрі Європи, екологічно чисте навколишнє середовище.

Туристична галузь Закарпаття набуває дедалі вагомішого значення для розвитку соціально-економічної сфери області, стрімко інтегрується у загальноукраїнську та європейську туристичну індустрію. В основі створення та реалізації інвестиційних проектів - територій Боржавських полонин на Воловецьчині та національного природного парку «Синевир» на Міжгірщині, місцевості «Драгобрат – Кваси» на Рахівщині, території Усть-Чорнянської селищної ради та прилеглих сільських радах Русько-Мокрянської, Лопухівської та Краснянської Тячівського району, полонина Руна на Перечинщині та ін. є розроблені концепції розвитку туристичних територій регіону.

Найбільшого успіху за останні роки в туристично-рекреаційній сфері досягнуто у процесі реалізації інвестиційних проектів на базі використання мінеральних і термальних вод. Введено в експлуатацію 3 санаторії європейського рівня: ТОВ «Сузір'я» (Свалявський р-н), санаторний комплекс «Термал Стар» (Ужгородський р-н), санаторій «Карпатія» (Хустський р-н); у завершальній стадії – санаторно-курортний комплекс «Деренівська купіль» (Ужгородський р-н) та ЗАТ «Джерела Міжгір'я» (Міжгірський р-н).

Розроблені та проходять погодження проекти розвитку пріоритетних гірських територій. Особливістю цих проектів є поєднання створення ландшафтних парків із збереженням екології регіону з розбудовою потужних гірськолижних комплексів: «Петрос» (Рахівський р-н), «Синяк» (Мукачівський р-н), «Полонина Руна» (Перечинський р-н), «Боржавські полонини» (Міжгірський р-н). Однак, погодження проектів супроводжується із значними проблемами, пов'язаними із виділенням земельних ділянок під будівництво об'єктів. У зв'язку з цим, така вкрай складна процедура затягує реалізацію зазначених проектів на 2-3 роки. За цей час безпосередні інвестори інколи втрачають зацікавленість у фінансуванні проектів.

Розвиток рекреації в сукупності з взаємозв'язаними виробництвами, передусім харчовою промисловістю та сектором домашніх господарств є вкрай важливим з точки зору розв'язання стратегічних завдань по створенню регіонального господарства.

Не менш важливим та перспективним напрямком інвестування є розвиток промислової та транспортно-логістичної інфраструктури Закарпаття. Одним із пріоритетних інвестиційних проектів для Закарпатської області є подальша реалізація інвестиційного проекту створення індустріального парку з елементами логістики, «Берег-Карпати». Відповідний проект передбачає будівництво інженерних мереж та виробничих потужностей у формі української частини дзеркальних транскордонних індустріальних парків з елементами логістики на українсько-угорському кордоні поблизу с. Дейда Бергівського району. Орієнтовна вартість даного проекту становить 8-10 млн. дол. США та будівництво інженерних мереж і виробничих потужностей у формі індустріального парку «Соломоново»

Необхідність та доцільність створення індустріальних парків у Закарпатській області зумовлюють такі фактори, як розвинена транспортна мережа, територіальна сполученість з міжнародними транспортними магістралями, вигідне економічне та географічне положення, наявність необхідної інфраструктури (транспортна, складська, зв'язку), тяжіння до наявних або перспективних центрів ділового співробітництва, наявність історично сформованої системи зовнішньоторговельних зв'язків із закордонними партнерами й бази для її розвитку. Перспективним для інвестора є також енергетичний сектор області. Зокрема, розвиток малої гідроенергетики та запровадження альтернативних джерел енергії.

Отже, на можливість будівництва на малих річках Закарпаття більше 50 об'єктів гідроенергетики потужністю 1,5 МВт і більше, загальною потужністю понад 250 МВт. Крім того, каскади ГЕС, які можуть бути збудовані на р. Тиса, також можуть дати не менше 250 МВт. Вартість 1 об'єкту 4-20 млн. євро (1 кіловат будівництва 4-8 тис. євро)

Разом з тим можна очікувати, що багато потенційних інвесторів будуть готові до посилення своєї діяльності в Україні, якщо процес реформ активно продовжуватиметься і за умови, якщо уряд оперативно і цілеспрямовано працюватиме над усуненням перешкод на шляху інвестування. Отже керівництво держави повинно спрямовувати всі свої зусилля на проведення більш послідовної політики в галузі залучення іноземних інвестицій.

Слід відмітити, що регіональна політика у сфері залучення інвестицій обов'язково повинна доповнюватись системою загальнодержавних заходів.

Закарпатською облдержадміністрацією розроблена «Програма формування позитивного Міжнародного інвестиційного іміджу» та залучення іноземних інвестицій у Закарпатську область на 2011-2015 роки.

Підписано Угоду про співпрацю між Закарпатською обласною державною адміністрацією, Закарпатською обласною радою, Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами України, яка передбачає створення належних умов для залучення інвестицій в економіку краю, а також впровадження національних проектів на його території. Угода стала першою в Україні, підписаною між регіональною владою та керівництвом Держінвестагентства.

Угода передбачає, зокрема, реалізацію цілої низки проектів. До прикладу, до Зимової Олімпіади-2022 в Карпатах – це будівництво гірськолижних комплексів в Рахівському, Мукачівському, Перечинському, Великоберезнянському та Ужгородському районах. Також державні кошти будуть залучені у розвиток освіти та медицини краю – покращення умов навчання школярів за рахунок впровадження «електронних вчителів», розвиток санаторно-курортної бази, зведення надсучасного перинатального центру. Стосовно останнього, планується співфінансування будівництва: обласним коштом – чверть вартості робіт. Загалом, серед головних завдань – створення Координаційної Ради регіонального розвитку та розроблення спільного плану дій на 2012-2015 роки щодо залучення інвестицій та реалізації національних та інвестиційних проектів відповідно до стратегічних пріоритетів Закарпатської області.

В Україні треба ще багато зробити у сфері іноземних інвестицій. Приклад інших східноєвропейських країн, де відбуваються реформи показав, що чистий приплив іноземних інвестицій може сприяти оздоровленню платіжного балансу за рахунок поточних операцій, а це сприятиме оздоровленню економіки. Разом з тим можна очікувати, що багато потенційних інвесторів будуть готові до посилення своєї діяльності в Україні, якщо процес реформ активно продовжуватиметься і якщо уряд оперативно і цілеспрямовано працює над усуненням перешкод на шляху інвестування. Отже керівництво держави повинно спрямовувати всі зусилля на проведення більш послідовної політики в галузі залучення іноземних інвестицій.

2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В РЕГІОНІ ЯК ЧИННИК СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.

Сучасний стан економіки України доводить, що питання посилення інвестиційної активності підприємств і регіонів, накопичення інвестиційного потенціалу та масової заміни й модернізації основних засобів виробництва продовжують залишатися найважливішими для регіону. Забезпечення сталого економічного зростання України вимагає активізації інвестиційної складової суспільного відтворення. Важлива роль при цьому належить державі, оскільки інвестиційну політику та механізми її реалізації визначають органи державної влади на основі аналізу соціально-економічної ситуації в країні.

Незважаючи на проблеми у світовій економіці 2011 року Україні вдалося залучити значні обсяги інвестицій. Притік прямих іноземних інвестицій в Україну у 2011 році становив 7,5 млрд. дол. США. Найбільш інвестиційно-привабливими регіонами є Дніпропетровська, Луганська, Закарпатська області, а також міста Полтава та Київ.

В економіку України планується залучити в 2012 році 10 млрд. дол. прямих іноземних інвестицій. З них 2 млрд. – безпосередньо через механізм єдиного інвестиційного вікна, 3,5 млрд. – через реалізацію національних проектів.

Проте суму 10 млрд. дол. є недостатньою. Протягом наступних 3 років потрібно залучити 15 млрд. дол. щорічно, аби принципово змінити ситуацію на ринку для розвитку України за рахунок залучення зовнішнього ресурсу. Тільки радикальне збільшення обсягів інвестицій дасть змогу реалізувати реформи та пережити період активної трансформації.

Прикладний підхід до розробки інвестиційного процесу й обґрунтування інвестиційної політики в країні потребує аналізу комплексу пов'язаних між собою чинників, які впливають на реалізацію інтересів суб'єктів, та мають у своєму розпорядженні інвестиційні ресурси.

Обґрунтовано, що інвестиційний механізм відноситься до способу реалізації інвестиційної політики і є засобом, який би дозволив, з одного боку, поєднати теоретичні, законодавчі, адміністративні основи інвестування, об'єктивні територіальні та галузеві умови країни, а з іншого - сприяти активізації інвестиційних процесів з метою досягнення поставлених орієнтирів соціального й економічного розвитку. В рамках системного підходу до державного регулювання інвестиційної діяльності доведено, що інвестиційний механізм виступає адаптаційним контуром управління інвестиційної політики. Рішення завдання активізації інвестиційних процесів на регіональному рівні може бути знайдено у формуванні організаційно-економічного механізму залучення інвестицій в регіон в межах державного інвестиційного механізму і державної інвестиційної політики.

Під організаційно-економічним механізмом залучення інвестицій в регіон пропонується розумімо сукупність нормативно-правових державних актів, організаційних й економічних заходів, засобів, важелів, стимулів, що застосовуються органами регіонального управління і місцевого самоврядування в межах їх повноважень, з метою формуванням на даній території (в регіоні) умов для розширеного відтворення і забезпечення соціально-економічного розвитку. Виходячи з наявних умов розвитку території і локальних критеріїв оптимальності (залежно від соціально-економічного розвитку регіону і пріоритетів регіональної політики), розробляє власний набір заходів щодо залучення та використання інвестиційних ресурсів. Критерієм ефективності його роботи є досягнення бажаних показників соціально-економічного розвитку регіону за певний період. В межах такого бачення проблеми, формування організаційно- економічного механізму залучення інвестицій відноситься до композиційних задач державного управління, а його побудову слід розглядати як задачу синтезу. Встановлено, що формування організаційно-економічного механізму залучення інвестицій передбачає визначення способу структурної й функціональної організації, тобто поєднання етапів структурного та абстрактного синтезів. Концептуальний підхід до побудови організаційно-економічного механізму залучення інвестицій наведено на рис.1.

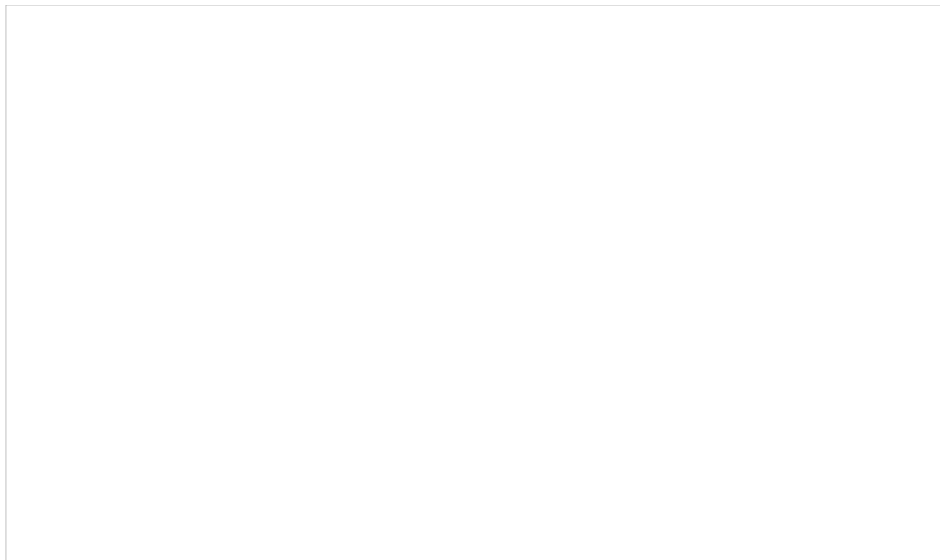

Рис. 1. Концептуальна схема формування організаційно-економічного механізму залучення інвестицій.

Стратегічна мета організаційно-економічного механізму залучення інвестицій визначає його призначення і повинна бути чітко сформульованою та науково обґрунтованою. Концептуальною схемою є визначення системоутворюючих чинників, під якими слід розуміти інвестиційний клімат на державному та регіональному рівнях. Даний блок відображає початкові умови формування організаційно-економічного механізму залучення інвестицій і передбачає всебічний аналіз проблеми. На його основі формуються критерії ухвалення рішення про функціональну і структурну організацію механізму, в якості яких можуть бути показники ефективності діяльності, вартість його створення, відповідність функціональної і структурної організації поставленій меті.

Блок абстрактного синтезу відповідає за виділення регіональних проблем у сфері державного регулювання інвестиційної діяльності і визначення завдань, які має вирішувати даний механізм, тобто задає спосіб функціональної організації організаційно-економічного механізму залучення інвестицій. Блок структурного синтезу визначає можливі варіанти організації структури механізму в межах визначених законодавством повноважень державних органів влади на основі аналізу регіональних особливостей. Процеси абстрактного й структурного синтезу відбуваються паралельно й ітераційним шляхом на основі регіональних критеріїв визначають функції механізму й організаційну структуру, яка буде їх реалізовувати.

3. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В РЕГІОН.

Політика держави в інвестиційній сфері ставить за мету створення сучасної системи регулювання, яка б сприяла активізації інвестиційних процесів в країні для прискорення соціально-економічного розвитку. Система державного регулювання формування організаційно-економічного механізму залучення інвестицій в регіон на основі виділення ієрархічної структури управляючих підсистем з урахуванням існуючих соціально-економічних умов і реалізуючих їх методів та інструментів зображено на рис. 2.

Рис.2 .Державне регулювання формування організаційно-економічного механізму залучення інвестицій в регіон

Державне регулювання формування організаційно-економічного механізму залучення інвестицій в регіон здійснюється на засадах соціально-економічної політики держави за рахунок взаємодії її складових - інвестиційної і регіональної політики - з урахуванням соціально-економічних умов країни і регіону через вибір та поєднання конкретних механізмів та інструментів впливу.

На етапі абстрактного синтезу сформульована система цілей, яка базується на врахуванні економічних інтересів всіх учасників інвестиційного

процесу і повинна забезпечувати інтенсифікацію розвитку господарства області, прогресивну перебудову його структури, прискорення темпів науково-технічного прогресу, рішення актуальних соціальних проблем. Доведено, що ефективність функціонування організаційно-економічного механізму залучення інвестицій ґрунтується на узгодженні інтересів і координації зусиль трьох груп учасників: держави, регіону, інвестора.

Даний поділ досить умовний, але він дозволяє, з одного боку, виділити три групи критеріїв, які враховуються при побудові організаційно-економічної моделі залучення інвестицій, а з іншого - задає правила структурної організації. Залежно від ступеня реалізації своїх очікувань відносно результативності організаційно-економічної моделі залучення інвестицій його учасники робитимуть регулюючі дії щодо вхідних умов інвестування.

Слід відзначити, якщо дії державної і регіональної влади можуть бути спрямованими на зміну законодавчого, економічного, політичного поля, то регулюючі дії інвестора пов'язані, в основному, з ухваленням рішення про доцільність інвестування в даному регіоні та про обсяги інвестиційних засобів.

Етап структурного синтезу передбачає вибір такої організаційно-правової форми організаційно-економічної моделі залучення інвестицій, яка дозволила би максимально ефективно реалізувати мету і задачі механізму на основі визначених функцій та була б економічною. Вимога економічності означає мінімізацію витрат на її створення та відносну фінансову незалежність при подальшому функціонуванні.

На сьогодні в регіонах України інституційною структурою, що реалізує державне регулювання механізму залучення інвестицій, є облдержадміністрації та їх спеціальні підрозділи. При фактичній збіжності функціонально-цільової структури механізму, вибір інституційної форми має деякі недоліки, які пов'язані зі значною обмеженістю бюджетного фінансування діяльності та відсутністю комерційного інтересу безпосередніх виконавців.

Державні та регіональні органи влади впливають на інвестиційні умови та інвестиційні процеси в регіоні, що зумовлює потрійний підхід до оцінки ефективності організаційно-економічної моделі залучення інвестицій: по-перше, ефективність функціонування самого механізму, по-друге, реалізація стратегічних цілей розвитку регіону, по-третє, доцільність його функціонування з позиції держави.

Таким чином, науково-методичні підходи і практичні рекомендації вдосконалення засад державного регулювання реалізується через функціонально-цільовий і структурний організаційно-економічний механізм залучення інвестицій в регіон та запропоновану систему оцінки його результативності. Органи державної влади зможуть відстежувати вплив інвестиційних чинників на соціально-економічні процеси в регіонах і розробляти своєчасні регулюючі дії для досягнення цілей державного і регіонального розвитку.

ВИСНОВКИ

Інвестиції є визначальним чинником економічного зростання. Вони забезпечують оновлення виробничих фондів, структурну перебудову економіки, перехід на інноваційний шлях розвитку, вирішення проблем зайнятості, розвиток соціальної сфери. Тому найважливішим завданням для України є удосконалення державного регулювання формування механізмів активізації інвестиційних процесів на державному та регіональному рівні.

Інвестиційний механізм є адаптаційним контуром управління в межах державної інвестиційної політики. Організаційно-економічний механізм залучення інвестицій в регіон представляє собою сукупність нормативно-правових державних актів, організаційних та економічних заходів, засобів. Стратегічною метою формування механізму виступає залучення певних обсягів інвестиційних ресурсів в економіку України. Завдання формуються на основі цілей механізму полягають в дотриманні вигідних регіону пропорцій в джерелах інвестиційних засобів, напрямках вкладень і видах цінностей. Функції механізму покликані забезпечити реалізацію стратегічної і тактичних цілей важелів, стимулів, що застосовуються органами регіонального управління і місцевого самоврядування в межах їх повноважень, з метою форсування на даній території умов для розширеного відтворення і забезпечення соціально-економічного розвитку.

Удосконалення державного регулювання при виборі інституціональних і організаційних структур реалізації організаційно-економічного механізму залучення інвестицій в регіон повинно здійснюватися з урахуванням владних і ринкових інструментів. З позиції реалізації мети і завдань організаційно-економічного механізму залучення інвестицій в регіон, більш придатною є форма акціонерного товариства, оскільки вона дозволяє об'єднати інтереси трьох груп учасників інвестиційного процесу (держави, регіону, інвестора) вже на стадії формування механізму, дає більше можливостей для фінансування діяльності, функціонує на принципах самокупності та самофінансування, спрямована на отримання позитивного результату від збільшення інвестиційних надходжень в регіон.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Документи Конференції Організації Об'єднаних Націй по торгівлі і розвитку. Дев'ята сесія. ООН. Нью-Йорк-Женева, 1997.
2. Нечитайло У.П., Бондаренко В.М. Інвестиційні тенденції у пріоритетних видах промислової діяльності Закарпаття С. 257-266.
3. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Інвестиційна привабливість регіону та механізми її забезпечення.[Зб. наук. пр.] // НАН України Інститут регіональних досліджень.; відп. Ред.Е.В.Бойко. – Львів. – 2010. – вип. 3(83). - 401 с.
4. Борщ Л. М. Інвестиції в Україні: стан, проблеми і перспективи / Л. М. Борщ. – К.: Знання, 2002. – 318 с.
5. Гайдуцький, А.П. Сучасні особливості міжкраїнового розподілу прямих іноземних інвестицій у світовій економіці / А.П. Гайдуцький // Економіка та держава : Міжнародний науково - практичний журнал . - 2006 . - №2 . - С.67-70.
6. Гунський Б.В.Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. – К.: Наукова думка, 1998. - 390 с.
7. Орловська Ю.В. Оцінка сталості розвитку адміністративних територій в розробці регіональних інвестиційних стратегій / Ю.В. Орловська // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць. – Київ, 2005. – №4 (47) – С. 120-125.
8. Пап В. Вдосконалення інвестиційної політики в країні та її вплив на розвиток інвестиційного процесу в регіоні / Василь Пап // Регіональна економіка. – Львів, 2006. – №2. – С. 50-58.
9. Пехник А.В. Іноземні інвестиції в економіку України: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 335 с.
10. Школа І. Умови залучення інвестиційних ресурсів в економіку регіонів України / Ігор Школа, Анатолій Вдовічен // Регіональна економіка. – Львів, 2002. – №2. – С. 54-67.
11. Закарпаття 2011. Статистичний щорічник Закарпаття. – Ужгород. 2010. – 575с.
12. Держком. Статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua/>

Русин Надія Павлівна, старший викладач кафедри обліку та аудиту Ужгородського національного університету, тел.0509567850.

Русин Любов Павлівна, старший викладач кафедри обліку та аудиту Закарпатського державного університету, тел.0953689115.